

Sygn. akt III AUa 1083/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 sierpnia 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	SSA Maria Małek - Bujak
Sędziowie	SSA Lena Jachimowska SSO del. Anna Petri (spr.)
Protokolant	Beata Kłosek

po rozpoznaniu w dniu 9 sierpnia 2016r. w Katowicach

sprawy z odwołania I. Ś. (I. Ś.)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C.

o prawo do emerytury pomostowej

na skutek apelacji ubezpieczonej I. Ś.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w Katowicach z dnia 19 kwietnia 2016r. sygn. akt X U 1117/15

oddala apelację.

/-/SSO del. A.Petri /-/SSA M.Maria Małek-Bujak /-/SSA L.Jachimowska
Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. akt III AUa 1083/16

UZASADNIENIE

Ubezpieczona I. Ś. wniosła odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. z dnia 21 maja 2015r. odmawiającej przyznania jej prawa do emerytury pomostowej. Domagała się zmiany decyzji i przyznania prawa do tego świadczenia, poprzez ustalenie, że wykazała co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach, w tym na stanowisku sterowniczym maszyn i urządzeń przeróbki mechanicznej węgla na powierzchni w okresie od 6 września 1979r. do 21 września 1983r. oraz od 1 marca 1983r. do 31 lipca 2000r.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania zarzucając, iż ubezpieczona

nie udowodniła 15 lat pracy w szczególnych warunkach wymienionej w art. 4 pkt 5 ustawy o emeryturach pomostowych oraz nie rozwiązała stosunku pracy.

Wyrokiem z dnia 19 kwietnia 2016r. Sąd Okręgowy w Katowicach oddalił odwołanie.

Sąd I instancji ustalił, że ubezpieczona urodziła się (...)

W okresie od 6 września 1979r. do 21 września 1982r. i od 1 marca 1983r.

do 31 grudnia 2008r. była zatrudniona w Kopalni (...) w M. w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku sterowniczego maszyn i urządzeń przeróbki mechanicznej węgla na powierzchni, wykonując prace wymienione w wykazie B dział IV poz. 9 pkt 23 załącznika nr 1

do zarządzenia nr 17 Ministra Górnictwa i Energetyki z dnia 12 sierpnia 1983r.

w sprawie określenia stanowisk pracy w resorcie górnictwa i energetyki, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach. Natomiast od 1 stycznia 2009r. wykonuje nadal na tym samym stanowisku prace bezpośrednio przy przeróbce mechanicznej węgla, wymienione pod poz. 1 załącznika nr 1 do ustawy o emeryturach pomostowych. Pracodawca wydał jej świadectwa wykonywania pracy w warunkach szczególnych z 28 listopada 2014r., potwierdzające opisany charakter pracy.

Organ rentowy uznał za udowodnione przez ubezpieczoną na dzień złożenia wniosku emerytalnego 35 lat i 3 miesiące okresów składkowych i nieskładkowych,

w tym 12 lat i 4 dni pracy wykonywanej w szczególnych warunkach. Ubezpieczona nadal pozostaje w zatrudnieniu na Kopalni.

Zdaniem Sądu Okręgowego, odwołanie ubezpieczonej nie zasługiwało

na uwzględnienie. Powołując się na przepis art. 4 ustawy z dnia 19 grudnia 2008r.

o emeryturach pomostowych (Dz. U. nr 237, poz. 1656 z późn. zm.) Sąd ten wskazał, iż pozostając wciąż w stosunku pracy, ubezpieczona nie spełniła warunków

do przyznania jej dochodzonego świadczenia, w szczególności wymogu z art. 4 pkt 7 ustawy o emeryturach pomostowych, gdyż nie nastąpiło rozwiązanie z nią stosunku pracy, co wyklucza możliwość przyznania jej prawa do tego świadczenia. Tymczasem, tylko łączne spełnienie przesłanek określonych w art. 4 powołanej ustawy, pozwala na przyznanie prawa do emerytury pomostowej. Niespełnienie którejkolwiek z nich, czyni zbędnym badanie ziszczenia się pozostałych warunków.

Sąd I instancji zauważył, iż w niniejszym postępowaniu ubezpieczona domagała się ustalenia, że w spornych okresach od 6 września 1979r. do 21 września 1982r. i od 1 marca 1983r. do 31 lipca 2000r. wykonywała pracę w warunkach szczególnych w rozumieniu przepisów art. 32 i 33 ustawy emerytalnej. Jak wynika przy tym z art. 189 k.p.c., wnioskodawca może żądać ustalenia przez sąd istnienia

lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny.

Organ orzekający podkreślił, iż postępowanie w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych, toczące się przed sądem, ma na celu przeprowadzenie pełnej, merytorycznej kontroli decyzji wydanej przez organ rentowy w przedmiocie ustalenia prawa do świadczeń z ubezpieczeń społecznych. Z tej przyczyny, zasadniczo wyłączone jest stosowanie w takiej sprawie art. 189 k.p.c. Takie stanowisko zajął

Sąd Najwyższy w uchwałach z dnia 17 czerwca 1987r. (III PZP 19/87; OSNC 1988/10/132; Lex 13036) i z 5 lipca 1995r. (I PZP 56/94; OSNP 1995/24/299)

oraz wyrokach z 4 listopada 1971r. (I PR 344/71; OSNC 1972/5/89), z 9 stycznia 1986r. (I PRN 10/85) i z 23 lutego 1999r. (I PKN 597/98; OSNP 2000/8/301).

Sąd Okręgowy wskazał, iż wyrok ustalający istnienie lub nieistnienie stosunku prawnego lub prawa jest dopuszczalny w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych wyjątkowo i tylko wówczas, gdy przepis tak stanowi, np. w sprawach o ustalenie istnienia lub nieistnienia obowiązku ubezpieczenia, obowiązku opłacania składek, zwrotu nienależnego świadczenia. Natomiast regułą jest, że sąd ubezpieczeń społecznych w trybie rozpoznania odwołania od decyzji organu rentowego „przyznaje” konkretne świadczenie lub określa jego wysokość (tak wyrok Sądu Najwyższego z 25 kwietnia

2008r.; I UK 267/08; Lex 607443). Nie jest zatem dopuszczalne w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych wydanie wyroku ustalającego spełnienie przez ubezpieczonego niektórych warunków wymaganych do nabycia prawa do świadczenia lub wyroku przyznającego to świadczenie pod warunkiem spełnienia pozostałych warunków w przyszłości (tak wyroki Sądu Najwyższego z 9 marca 2010r.; I UK 267/09; Monitor Prawa Pracy 2010/7/382-38, z 9 lutego 2010r.; I UK 262/09 i z 7 kwietnia 2011r.; I UK 363/10; Lex 863948).

Na koniec Sąd Okręgowy podkreślił, iż zakres zaskarżonej decyzji był wyznaczony przepisem art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych. Skoro zatem ubezpieczona nadal pozostaje w stosunku pracy, przeto na tej podstawie nie mogła nabyć prawa do dochodzonego świadczenia. Stąd, po myśli art. 217 § 2 k.p.c. i 227 k.p.c., Sąd I instancji oddalił wnioski dowodowe ubezpieczonej, uznając je za niecelowe.

Mając powyższe na względzie, na mocy art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., Sąd Okręgowy oddalił odwołanie ubezpieczonej, jako bezzasadne.

Apelację od tego wyroku wniosła ubezpieczona.

Apelująca zaskarżyła wyrok w całości, domagając się jego uchylecia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji i pozostawienie temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania, gdyż wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Zarzuciła Sądowi I instancji naruszenie przepisu:

- art. 258 k.p.c. w związku z art. 227 k.p.c., poprzez oddalenie wniosku o przeprowadzenie dowodów z zeznań świadków: H. F., B. D. i G. G. na okoliczność świadczenia przez nią pracy w szczególnych warunkach w okresie zatrudnienia przed 1 stycznia 1999r., to jest pracy sterowniczej maszyn i urządzeń przeróbki mechanicznej na powierzchni;

- art. 245 k.p.c., poprzez nieuwzględnienie treści świadectwa wykonywania pracy w szczególnych warunkach z 28 listopada 2014r., w którym pracodawca ubezpieczonej w sposób wyraźny i precyzyjny jednoznacznie wskazał, iż praca była świadczona w szczególnych warunkach w sytuacji, w której dokument ten nie został zakwestionowany przez organ rentowy, a na odmienną okoliczność Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. nie wykazał się inicjatywą dowodową.

Apelująca podkreśliła, że od 6 września 1979r. do 21 września 1982r.

oraz od 1 marca 1983r. do 31 lipca 2000r., tj. w okresach wskazanych w świadectwie pracy z 28 listopada 2014r., wykonywała w szczególnych warunkach pracę sterowniczej maszyn i urządzeń przeróbki mechanicznej węgla na powierzchni, wymienioną w punkcie 23 zarządzenia nr 2 Ministra Przemysłu i Handlu z 27 lutego 1995r. i w punkcie 23 działu IV wykazu B rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. nr 8 poz. 43). Pomimo odmiennego nazewnictwa stanowiska, faktycznie świadczyła pracę w szczególnych warunkach.

Dla wykazania okoliczności wykonywania przez nią pracy sterowniczej maszyn i urządzeń przeróbki mechanicznej na powierzchni, wniosła o dopuszczenie dowodów z zeznań świadków. Nie uwzględniając go, Sąd Okręgowy dopuścił się naruszenia wskazanych w petitium apelacji przepisów.

Według apelującej, celem wszechstronnego zbadania sprawy, konieczne jest ustalenie, czy w jej przypadku doszło do spełnienia pozostałych warunków określonych w przepisie art. 4 pkt 7 ustawy z 19 grudnia 2008r. o emeryturach pomostowych.

Organ rentowy w odpowiedzi na apelację wniosł o jej oddalenie. Wskazał, że zarzuty apelacyjne skupiają się jedynie na jednym z aspektów odmowy prawa

do wnioskowanego świadczenia - braku ustawowych 15 lat pracy w warunkach szczególnych przed 1 stycznia 1999r., pomijając całkowicie kwestię nieziszczenia się w sprawie również warunku rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą.

Zdaniem organu rentowego, uszło uwadze ubezpieczonej, że zgodnie z brzmieniem art. 15 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych, prawo do takiej emerytury powstaje z dniem spełnienia warunków wymaganych do jego nabycia. Przesłanki do nabycia prawa do tego świadczenia muszą być spełnione łącznie,

co oznacza, że brak choćby jednej z nich powoduje niemożność nabycia uprawnień emerytalnych. Sąd ubezpieczeń społecznych w trybie odwołania od decyzji organu rentowego przyznaje konkretne świadczenie oraz określa jego wysokość. Nie jest zatem dopuszczalne w takim postępowaniu wydanie wyroku ustalającego spełnienie przez ubezpieczoną niektórych warunków wymaganych do nabycia prawa

do świadczenia (tak wyrok Sądu Apelacyjnego w Wrocławiu z 26 kwietnia 2012r.;

III AUa 252/12 i wyrok Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z 18 czerwca 2013r.;

III AUa 256/13).

Abstrahując od powyższego, organ rentowy podtrzymał również swoje stanowisko co do tego, iż świadectwo pracy w szczególnych warunkach z 28 listopada 2014r. nie spełnia warunków określonych w rozporządzeniu Rady Ministrów z 7 lutego 1983r., natomiast świadectwo pracy z 17 kwietnia 2015r.

oraz zaświadczenie pracy z 7 kwietnia 2015r., również nie stanowią dowodu bezpośredniego, pozwalającego na uznanie jako pracy w warunkach szczególnych okresu od 6 września 1979r. do 21 września 1982r. oraz od 1 marca 1983r. do 31 lipca 2000r.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd odwoławczy uznaje za własne ustalenia poczynione przez Sąd I instancji i w pełni podziela dokonaną na ich podstawie ocenę prawną zasadności odwołania ubezpieczonej.

Na wstępie wskazać należy, iż zgodnie z prawidłowo powołanym przez Sąd Okręgowy przepisem art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych z 19 grudnia 2008r. (Dz. U. 237, poz. 1656 z późn. zm.), prawo do emerytury pomostowej przysługuje pracownikowi, który spełnia łącznie następujące warunki:

1. urodził się po dniu 31 grudnia 1948r.;
2. ma okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, wynoszący co najmniej 15 lat;
3. osiągnął wiek wynoszący co najmniej 60 lat dla mężczyzn;
4. ma okres składkowy i nieskładkowy, ustalony na zasadach określonych w art. 5-9 i art. 11 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wynoszący co najmniej 25 lat dla mężczyzn;
5. przed dniem 1 stycznia 1999r. wykonywał prace w szczególnych warunkach lub prace o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych;
6. po dniu 31 grudnia 2008r. wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3;
7. nastąpiło z nim rozwiązanie stosunku pracy.

Poza sporem pozostaje fakt, iż w dacie wydania zaskarżonej decyzji, w dacie wydania wyroku przez Sąd I instancji, a także w dacie orzekania przez Sąd odwoławczy ubezpieczona nie rozwiązała stosunku pracy, co stanowiło warunek sine qua non przyznania jej prawa do emerytury pomostowej. Bez jego spełnienia niemożliwe jest nabycie prawa do wnioskowanego świadczenia. Dokładnie taki sam wymóg przewidywał do 31 grudnia 2012r. przepis art. 184 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2009r. nr 153, poz. 1227 z późn. zm.). Do tego czasu bez rozwiązania stosunku pracy niemożliwe było nabycie prawa do emerytury w obniżonym wieku z tytułu pracy w warunkach szczególnych. Na tle tego przepisu ukształtowało się jednolite orzecznictwo sądowe, zgodnie z którym w przypadku pozostawania ubezpieczonego w stosunku pracy, prawo do emerytury na podstawie art. 184 ustawy emerytalnej uzależnione jest od jego rozwiązania. Skoro zatem ubezpieczony nie rozwiązał ostatniego stosunku pracy, przeto nie może nabyć prawa do tego świadczenia (tak m.in. wyrok Sądu Najwyższego z 6 grudnia 2007r.; I UK 132/07; LEX nr 621798). Stanowisko to tutejszy Sąd w pełni podziela. Zachowało ono swą aktualność w odniesieniu do tego samego wymogu rozwiązania stosunku pracy, jaki ustawodawca zdecydował się pozostawić w art. 4 pkt 7 powołanej ustawy o emeryturach pomostowych.

Podkreślenia wymaga fakt, iż ubezpieczona złożyła wniosek o emeryturę pomostową i przedmiotem zaskarżonej decyzji jest odmowa jego przyznania, a zakres postępowania sądowego wyznacza właśnie treść tej decyzji. Jak wynika bowiem z wyroku Sądu Najwyższego z 1 września 2010r. (III UK 15/10; LEX nr 667499), zakres rozpoznania i orzeczenia w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych wyznaczony jest w pierwszej kolejności przedmiotem zaskarżonej decyzji organu rentowego, a w drugim rzędzie przedmiotem postępowania sądowego, determinowanego zakresem odwołania od tejże decyzji, w którym ubezpieczona dochodziła emerytury pomostowej. Stąd, w ramach niniejszego postępowania, brak możliwości ograniczenia rozstrzygnięcia do ustalenia okresu wykonywania przez ubezpieczoną pracy w warunkach szczególnych, czego wyraźnie domaga się w apelacji pomimo, iż zakres jej wniosku, zaskarżonej decyzji i odwołania był szerszy - dotyczył prawa do emerytury pomostowej. W tej sytuacji, kierowany pod adresem Sądu I instancji zarzut nierozpoznania istoty sprawy, nie może się ostać. Analiza okresu wykonywania przez ubezpieczoną pracy w warunkach szczególnych była bowiem całkowicie zbędna.

Niezrozumienie tego zagadnienia przez ubezpieczoną wynika z nieuwzględnienia przez nią przepisu art. 47714 § 1 i 2 k.p.c., w myśl którego sąd ubezpieczeń społecznych oddala odwołanie lub uwzględniając je, zmienia zaskarżoną decyzję i orzeka co do istoty sprawy, co oznacza, iż przyznaje żądane świadczenie, bądź nie. Wykluczone i niezajdujące uzasadnienia prawnego jest odrębne dochodzenie ustalenia spełnienia jednej z przesłanek (w tym wypadku 15 lat pracy górniczej) do nabycia prawa do danego świadczenia w sytuacji, gdy bezsporne jest niespełnienie innej przesłanki (tu: rozwiązania stosunku pracy), jeżeli wyłącznie kumulatywne wystąpienie wszystkich przesłanek gwarantuje nabycie prawa do świadczenia. Co do zasady, ustalenia wykonywania pracy w warunkach szczególnych może dokonać w trybie art. 189 k.p.c. wyłącznie Sąd pracy, po wykazaniu przez pracownika interesu prawnego w dochodzonym ustaleniu. Nie odbywa się to tymczasem w drodze postępowania prowadzonego przeciwko organowi rentowemu.

Uznać zatem należy, iż nawet gdyby ubezpieczona osiągnęła 15 lat pracy w warunkach szczególnych, to i tak nie nabyłaby prawa do emerytury pomostowej. Wbrew wymogom wynikającym z 4 pkt 7 ustawy o emeryturach pomostowych, nie rozwiązała bowiem stosunku pracy, co słusznie akcentował Sąd Okręgowy. W tych okolicznościach, stanowisko Sądu I instancji o braku podstaw do przyznania jej wnioskowanego świadczenia, zasługuje na pełną aprobatę.

Mając powyższe na względzie, na mocy art. 385 k.p.c., apelację ubezpieczonej, jako bezzasadną, należało oddalić.

/-/SSO del. A.Petri /-/SSA M.Maria Małek-Bujak /-/SSA L.Jachimowska
Sędzia Przewodniczący Sędzia

JR